

din Bulgaria, unde se păstrează și astăzi. În ce privește decretul amintit, oricum, lucrurile au fost lămurite de Jeanne și Louis Robert în RÉG LXVIII, 1955, p. 238 (cf. și *Contribuții la istoria veche a României*², p. 52 și 262, n. 4).

D. M. Pippidi

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΧΡ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, 'Ο 'Ωρωπός και τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀμφιαράου (Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀρ. 63). Atena, 1968, 220 p. in 16°, numeroase planuri în text și 63 planșe afară din text.

Cartea epimeletului Petrakos despre *Oropos și sanctuarul lui Amfiaraos*, de curînd apărută în Biblioteca Societății Arheologice din Atena, intră în categoria lucrărilor ce s-ar putea numi „de salvare”, în înțelesul că stringe laolaltă și ferește de uitare descoperiri și monumente a căror amintire era în primejdie să se piardă. Se știe, într-adevăr, că, începută în 1884 din inițiativa lui V. Leonardos și întreruptă în 1930, la moartea conducătorului săpăturilor, explorarea sanctuarului lui Amfiaraos și a așezării vecine așteaptă și astăzi să fie reluată și dusă la bun sfârșit. De altă parte, se cunoaște și împrejurarea că — la fel cu multe alte săpături din Grecia, dar nu numai din Grecia — cele de la Oropos n-au fost niciodată publicate în trecut, dacă se exceptă o parte din descoperirile epigrafice. Era deci timpul ca rezultatele cercetărilor lui Leonardos să fie reluate și înfățișate publicului, era și timpul ca textele epigrafice scoase la iveală de-a lungul anilor să fie strînse laolaltă, revizuite și editate în condiții satisfăcătoare.

Pentru toate aceste motive, monografia tinărului arheolog (o vreme efor al anticităților din Lesbos, acum în urmă trecut la Delfi) trebuie socotită binevenită, și încă și mai mult pentru calitățile-i reale de claritate, de precizie și de informație sirguincioasă și multi-laterală.

Prima parte a lucrării tratează despre orașul Oropos, din punct de vedere topografic și istoric, pe temeiul tradiției literare (Herakleides, Strabon, Pausanias), dar și al descrierilor de călători, de la Leake și Dodwell pînă la Sir William Gell. Schița istorică nu evocă numai evenimentele în care cetatea s-a găsit implicată, înainte și după atribuirea ei atenienilor, de Filip al lui Amyntas, dar și instituțiile-i civile și religioase, așa cum ne sînt revelate mai ales de documentele epigrafice.

A doua împărțire e închinată sanctuarului și cuprinde descrierea amănunțită a ruinelor degajate de-a lungul unei jumătăți de veac, în primul rînd de Leonardos. Ni se descriu succesiv, cu planuri și fotografii la îndemînă, monumentele mai bine identificate și localizate, cum ar fi: baia destinată femeilor, porticul, stadiul, teatrul, templul cel mic, altarul, templul principal, puțul sacru, izvorul, baia bărbaților. Dintre celelalte dependințe, numai parțial săpate, se amintesc și se descriu sumar clepsidra, casele de oaspeți de iarnă și de vară, în sfârșit atelierul ceramic.

Un al treilea capitol cuprinde inscripțiile aflate în timpul explorării sanctuarului, începînd cu numeroasele baze de statui — de mărimi și forme diferite — purtătoare de dedicații către eroul Amfiaraos. Textele, în versuri sau în proză, sînt de un caracter banal, dar prezintă interesul de a ne fi păstrat numele unui relativ mare număr de sculptori, autori ai statuiilor astăzi dispărute dar menționate în dedicații. Altă categorie de inscripții bine reprezentată în volum sînt decretul de proxenie din perioada 350 - 150 î. e. n., dar mai ales din ultimele decenii ale sec. al III-lea și primii ani ai sec. al II-lea, cînd Oropos făcea parte din Confederația beotică. Beneficiarii cei mai numeroși sînt, firește, atenieni, dar se întîlnesc printre

ei și macedoneni (cel mai vechi descoperit pînă astăzi e în cinstea regelui Amyntas al III-lea !), chalcidieni și cîtiva oaspeți din Asia Mică. Privilegiile acordate sînt cele îndeobște cunoscute : γῆς καὶ οἰκίας ἔγκτησις ἰσοτέλεια, ἀτέλεια, ἰσοπολιτεία, πρόσθοδος πρὸς βουλήν καὶ δῆμον. Un decret important (transportat în sec. al XIX-lea la British Museum) e cel prin care se iau măsuri în vederea unei mai bune folosiri a obiectelor de metal prețios oferite de credincioși templului (IG VII 303 = LGS II 67). Interesant e și actul fragmentar de eliberare a unui Μόσχος Μοσχίωνος Ἰουδαῖος, care se întîmplă să fie cel dintîi sclav evreu pomenit într-un document din Grecia (prima jumătate a sec. al III-lea).

Prețioasa lucrare se încheie cu cinci indici amănunțiți (autori moderni, bărbați și femei, nume mitologice, geografice și etnice, *notabilia*), pe lângă o tablă de concordanță a inscripțiilor anterior publicate.

D. M. Pippidi

ARIANNA UGUZZONI — FRANCO GHINATTI, *Le tavole greche di Eraclea* (Università degli Studi di Padova. Pubblicazioni dell'Istituto di Storia antica, VII), Roma, „L'Erma” di Bretschneider, 1968, 237 p. în 16°.

În istoria epigrafiei grecești, cele două table de bronz purtînd inscripții în dialect doric aflate la Heraclea (azi Policoro), importanta colonie a tarentinilor asociați cu thurienii în Grecia Mare, aproape de vărsarea în Marea Tireniană a riului Siris, sînt dintre textele care au făcut să curgă mai multă cerneală. Aflate în 1732 în apele riului Cavone, lângă Pisticci, o vreme despărțite apoi — după readucerea în Italia a fragmentului „britanic” — definitiv instalate în Muzeul din Napoli, unde se află și astăzi ; editate pentru întîia oară împreună de Johannes Franz (CIG III 5774—75, cu îndreptări și adăugiri de Theodor Mommsen, *ibid.*, p. 1253) și, de-atunci, de foarte multe ori reeditate și comentate, cele două inscripții se învrednicesc de luarea aminte a cercetătorului deopotrivă pentru limba în care sînt scrise și pentru informațiile pe care ni le oferă în legătură cu o veche așezare, în genere puțin cunoscută.

Limba — dialectul tarentin, cu unele caracteristici arhaice explicate pînă la o vreme ca tot atîtea supraviețuiri ale unei vorbiri predorice — prezintă în fonetică și morfologie destule trăsături făcute să trezească interesul lingviștilor. La fel în vocabular, care, alături de termeni comuni folosiți într-un înțeles special, juridic și tehnic, ne-a păstrat elemente împrumutate unui lexic geograficește limitat. Cit privește datele istorice, de care va fi vorba mai departe cu o oarecare stăruință, ele ne aduc, se va vedea, informații de preț nu numai asupra regimului solului în orașul cu pricina, dar și asupra organizării cetății și a istoriei ei către jumătatea secolului al IV-lea î. e. n.

În lucrarea pe care-o analizăm, cercetarea lingvistică a tablelor e încredințată Arianei Uguzzoni, colaboratoare a Institutului de lingvistică al Universității patavine, iar examenul istoric lui Franco Ghinatti, de la Institutul de istorie veche al aceleiași universități, elev al profesorului Sartori și, în această lucrare, continuator al cercetărilor maestrului asupra mai multor colonii din Grecia Mare și a Heracleei în special. În întregul lui, volumul juxtapune deci două cercetări distincte — una lingvistică, alta istorică —, de întînderi diferite (mai concisă cea dintîi, mai întinsă a doua), deopotrivă de conștiințioase și de bine conduse. Firește, fiind vorba de un text atît de faimos, descoperit de mai bine de două veacuri, nu se putea aștepta ca rezultatele să fie noi și, în vreun fel, neprevăzute. Învățați de seamă, ale căror scrieri sînt pomenite de-a lungul paginilor volumului, au adus și continuă să aducă contribuții de preț la lămurirea multelor necunoscute ale problemei. Ca să dau un singur exemplu,